

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního oboru	Vychovatelství
Kód studijního oboru	7505T008
Typ studia	magisterský
Forma studia	prezenční
Specializace	
Platnost	od 1. 9. 2017

Studenti u SZZ předloží:

1. Seznam vlastní prostudované literatury, na jehož základě bude vedena odborná rozprava o daném zkušebním okruhu.
2. Portfolio pedagogické praxe.

Studenti u SZZ prokážou:

1. Důkladné teoretické znalosti získané studiem odborné literatury.
2. Dovednost aplikovat teoretické poznatky na řešení modelových pedagogických situací.
3. Schopnost najít souvislost mezi pedagogickou a psychologickou částí jednotlivých zkušebních okruhů.

1.

- a) Problematika výchovně vzdělávacích cílů a jejich společenská a historická podmíněnost. Vzdělávací systém a jeho proměny.
- b) Bio-psycho-sociální podmíněnost procesu učení, vliv různých faktorů na výsledky vychovatelovy práce.
- c) Výchova ke zdraví – vymezení problému, pedagogické zásady a jejich aplikace.

2.

- a) Kognitivně psychologické koncepce a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce. Jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Řízené školní učení a faktory řízené socializace: cíle, učivo, metody a formy, hodnocení. Edukometrie, výsledky výzkumu vzdělávání.
- c) Zásady pedagogické komunikace (verbální, paraverbální a nonverbální složky). Specifika komunikace mezi vychovatelem a vychovávanými, komunikace vychovatele se zákonnými zástupci nezletilých.

3.

- a) Vybrané didaktické koncepce a jejich význam pro koncepci výchovně vzdělávacích situací a činností.
- b) Vlohy a schopnosti, podpora jejich rozvoje v procesu vzdělávání a výchovy.
- c) Výchovné poradenství, organizační složky školského poradenského systému a jejich funkce.

4.

- a) Psychodynamické a neopsychoanalytické koncepce a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce. Jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Emoční potřeby dětí a dospívajících. Význam emocí při osvojování si žádoucích postojů a hodnot.
- c) Význam pocitu bezpečí pro zdravý vývoj osobnosti. Frustrace, citová deprivace ve výchově.

5.

- a) Společnost, občan a výchova – osvícenská tradice moderní společnosti, úloha výchovy a vzdělávání v procesu utváření občanské společnosti. Výchova orientovaná na zájem společnosti – výchova orientovaná na rozvoj jedince a jeho osobnosti.
- b) Požadavky na osobnost a profesní vybavenost pedagogického pracovníka, pedagogická autorita.
- c) Projevy burn-out syndromu u pedagogických pracovníků, příčiny a možnosti prevence. Profesní zátěž vychovatele / pedagogického pracovníka, profesiografie.

6.

- a) Personalistické koncepce člověka a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce a jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Styly vychovatelovy práce s dětským či mládežnickým kolektivem: řízení (management) a vedení (leadership). Podpora vzniku výchovně-vzdělávacího společenství.
- c) Možné problémy při pedagogické práci s dětmi mimořádně nadanými.

7.

- a) Pozitivismus, scientismus ve výchově. Idea pokroku a výchova. Věda, technika a výchova. Nebezpečí dehumanizace ve výchově.
- b) Orientace na výkon ve výchově. Konzumerismus, hédonismus a výchova.
- c) Zdroje zátěže a stresu při výchovně-vzdělávací činnosti, projevy a prevence chronického stresu, možnosti psychologického zpracování zátěžových situací.

8.

- a) Pedagogicko-psychologická diagnostika, její prostředky, metody a cíle.
- b) Smysl a principy statistického uvažování v rámci pedagogických disciplín.
- c) Využití artefietiky, arteterapie u pubescentů a adolescentů s rizikovým chováním.

9.

- a) Projektování výchovně vzdělávacích situací – východiska, cíle, podmínky, prostředky, výstupy a jejich evaluace.
- b) Pedagogická diagnostika, pedagogická diagnóza a prognóza. Procesy evaluace a autoevaluace: jejich principy a postupy.
- c) Profesionální poradenství a podpora dospívajícím při volbě vzdělávací cesty.

10.

- a) Kultura, normativita a hodnoty ve výchově. Utváření identity jedince s ohledem na společenskou determinaci.
- b) Vliv vadné socializace na sebepojetí a sociální začleňování dětí a dospívajících.
- c) Využití výchovné dramatiky, muzikofietiky a muzikoterapie u pubescentů a adolescentů s rizikovým chováním.

11.

- a) Humanistické a existencialistické koncepce člověka a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce. Jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Životní obtíže a krize, rozpoznání krizové situace, zásady psychologické první pomoci.
- c) Zvláštnost komunikace s dětmi s chronickým onemocněním, zdravotním oslabením či postižením. Specifika komunikace s rodiči postiženého dítěte.

12.

- a) Svoboda a totalita ve výchově – kritické zhodnocení nacionalistických, etnocentrických a totalitárních tendencí ve výchově. Etnicita, rasa, eugenika a problém výchovy.
- b) Projevy xenofobie, intolerance, rasizmu, extremismu ve výchově.
- c) Terénní sociálně-pedagogická práce: charakteristika a význam.

13.

- a) Sociokonstruktivistické teorie člověka a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce, možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Hra a její využití při výchově a vzdělávání.
- c) Využití her a herních činností v pedagogické diagnostice, při nápravě poruch chování, v resocializaci a reedukaci.

14.

- a) Sociálně kritické teorie a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce. Jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Problémy norem a normality chování, sociální deviace, příčiny, projevy, důsledky.
- c) Preventivně výchovná činnost, dělení preventivních aktivit a hlavní zásady prevence osobnostních a socializačních poruch.

15.

- a) Spiritualistické koncepce člověka a jejich odraz ve výchově – vybraní představitelé, východiska a klíčové myšlenky dané koncepce. Jejich možné aplikace do výchovně vzdělávací reality.
- b) Možné problémy při pedagogické práci s dětmi, žáky, studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.
- c) Pojetí pedagogiky zážitku – aplikace ve výchovné praxi.

16.

- a) Determinanty vzdělávání – kulturní, politické a sociální souvislosti.
- b) Rizikové chování a sociálně patologické jevy: charakteristika, možnosti a limity preventivního působení výchovných institucí.
- c) Sanace rodiny a komplexní péče o ohrožené děti v raném věku.

17.

- a) Pragmatická pedagogika – historický kontext a zásady činnostního vzdělávání, její význam a postavení v aktuální pedagogické diskusi.
- b) Výchovná paradigmaty kooperativních a týmových přístupů.
- c) Postavení jedince ve skupině a její význam ve výchovné práci. Poruchy sociálního života skupiny. Sociometrie.

18.

- a) Primární socializace a její faktory. Odpovědnost rodičů za výchovu a vývoj dítěte. Proměna rodiny v současné společnosti.
- b) Náhradní výchovná péče. Ústavní výchova a ochranná výchova.
- c) Poskytování vnější odborné podpory pedagogickým pracovníkům. Balintovské skupiny, jejich účel a organizační uspořádání činnosti.

19.

- a) Vrstevnická skupina a její vliv na dospívajícího.
- b) Terénní sociálně-pedagogická práce se sociálně a kulturně znevýhodněnými dětmi a mládeží.
- c) Kompetence sociálního pedagoga. Nároky na osobnost sociálního pedagoga ve vztahu k holistickému pojetí člověka.

STUDIJNÍ LITERATURA A VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Základní studijní literatura:

- BERTRAND, Y., 1998. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-216-5.
- GAVORA, P., 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HELUS, Z., 2009. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.
- HELUS, Z., 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4674-6.
- JEDLIČKA, R., ed., 2014. *Teorie výchovy*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2412-9.
- JEDLIČKA, R., a kol., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5447-5.
- JEDLIČKA, R., 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0096-5.
- JIRÁSEK, I., 2005. *Filosofická kinantropologie*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1176-8.
- KASPER, T., KASPEROVÁ, D., 2006. *Vybrané kapitoly z dějin pedagogiky*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7372-143-0.
- KASPER, T., KASPEROVÁ, D., 2008. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KOMZÁKOVÁ, M., SLAVÍK, J., BLAŽEK, V., 2009. *Umění ve službě výchově, prevenci, expresivní terapii*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-415-0.
- PELIKÁN, J., 2007. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1265-2.
- NEUMAN, J., et al., 2000. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-391-9.
- NEUMAN, J., 2014. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0628-6.
- VALENTA, J., 2006. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno: AISIS. ISBN 80-239-4908-X.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., eds., 2011. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.

Rozšiřující studijní literatura:

- BERGER, P. L., LUCKMANN, T., 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-85959-46-1.
- BLATNÝ, M., a kol., 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.
- BLAŽEK, R., POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., 2002. *Nebezpečí sekt*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. ISBN 80-86568-07-5.
- BOWLBY, J., 2010. *Vazba*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-670-4.
- BOWLBY, J., 2012. *Odloučení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0076-5.
- BURKE, P., 2007. *Společnost a vědění*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1319-2.
- BURKE, P., 2011. *Co je kulturní historie?*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-302-8.
- BURKE, P., 2013. *Společnost a vědění II*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2046-6.
- ČENĚK, J., SMOLÍK, J., VYKOUKALOVÁ, Z., 2016. *Interkulturní psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5414-7.

- ERIKSON, E. H., 2002. *Dětství a společnost*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-380-8.
- FISCHER, S., ŠKODA, J., 2014. *Sociální patologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.
- FONTANA, D., 2014. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0741-2.
- FRANKL, V. E., 2013. *Co v mých knihách není*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-166-6.
- FRANKL, V. E., 2016. *A přesto říci životu ano*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-868-0.
- FREUD, S., 1998. *Nespokojenost v kultuře*. Praha: Hynek. ISBN 80-86202-13-5.
- FROMM, E., 2014. *Strach ze svobody*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0615-6.
- HAIDT, J., 2013. *Morálka lidské mysli*. Praha: Dybbuk. ISBN 978-80-7438-090-7.
- HEBDIGE, D., 2012. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin. ISBN 978-80-7272-197-9.
- HEWSTONE, M., STROEBE, W., eds., 2006. *Sociální psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-092-5.
- HORNEY, K., 2000. *Neuróza a lidský růst*. Praha: Triton. ISBN 80-7205-715-4.
- HŘÍBKOVÁ, L., 2009. *Nadání a nadaní*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1998-6.
- JANÍK, T., 2009. *Didaktické znalosti obsahu a jejich význam pro oborové didaktiky, tvorbu kurikula a učitelské vzdělávání*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-186-7.
- JANÍK, T., et al., 2013. *Kvalita (ve) vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6349-5.
- JANOŠOVÁ, P., KOLLEROVÁ, L., ZÁBRODSKÁ, K., KRESSA, J., DĚDOVÁ, M., 2016. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2992-3.
- JANOUŠEK, J., 2015. *Psychologické základy verbální komunikace*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4295-3.
- KASTOVÁ, V., 2010. *Krize a tvořivý přístup k ní*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-800-5.
- KLÍMA, P., ed., 2007. *Kontaktní práce*. Praha: Česká asociace streetwork.
- KRATOCHVÍL, M., 2006. *Jean Piaget – filosof a psycholog*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-852-2.
- KRAUS, B., 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0643-9.
- LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z., 2011. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1983-5.
- LASCH, C., 2016. *Kultura narcismu*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton. ISBN 978-80-7553-000-4.
- LÉVI-STRAUSS, C., 2012. *Antropologie a problémy moderního světa*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2098-5.
- LISSMANN, K. P., 2008. *Teorie nevzdělanosti*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1677-5.
- LORENZ, K., 2014. *Osm smrtelných hříchů civilizace*. Voznice: Leda. ISBN 978-80-7335-239-4.
- LUKASOVÁ, E. S., 1997. *Logoterapie ve výchově*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-180-0.
- MACEK, P., 2003. *Adolescence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D., a kol., 2015. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5351-5.
- MASLOW, A. H., 2014. *O psychologii bytí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0618-7.

- MATĚJČEK, Z., 2011. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0000-0.
- MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MEAD, G. H., 2017. *Mysl, já a společnost*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1180-8.
- NEŠPOR, K., 2011. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-908-8.
- PATOČKA, J., 1995. *Tělo, společenství, jazyk, svět*. Praha: ISE. ISBN 80-85241-90-0.
- PAYNE, H., 2011. *Kreativní pohyb a tanec ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-887-6.
- PONĚŠICKÝ, J., 2006. *Člověk a jeho postavení ve světě*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-861-1.
- POSTMAN, N., 2010. *Ubavit se k smrti*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-2206-4.
- ROGERS, C. R., 2014. *Způsob bytí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0597-5.
- SKALCOVÁ, J., 2007. *Obecná didaktika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S., et al., 2013. *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2335-1.
- SPITZER, M., 2014. *Digitální demence*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-872-7.
- STROUHAL, M., ed., 2016. *Učit se být učitelem*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3465-4.
- STROUHAL, M., ŠTECH, S., eds., 2016. *Vzdělání a dnešek*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3558-3.
- ŠIMANOVSKÝ, Z., 2015. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0887-7.
- ŠIŠKOVÁ, T., ed., 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu: multikulturní výchova v praxi*. Vyd. 2. aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.
- TRAIN, A., 2001. *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-503-2.
- VALENTA, J., 2010. *Učíme (se) komunikovat*. Kladno: AISIS. ISBN 978-80-904071-5-2.
- VALENTA, J., 2013. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4473-5.
- VALENTA, M., HUMPOLÍČEK, P., a kol., 2017. *Hra v terapii*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1190-7.
- VALIŠOVÁ, A., a kol., 2004. *Historie a perspektivy didaktického myšlení*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0914-2.
- ZIMBARDO, P. G., 2014. *Luciferův efekt: jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2346-9.

Právní předpisy:

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 60/2006 Sb., o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče, ve znění pozdějších předpisů.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra pedagogiky a psychologie
Jméno předkladatele	doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

